

SANDARA

LITHUANIAN

NEWSPAPER

EINA NUO 1918 METŲ

SANDARA

Published by the
Lithuanian National League
of America

840 West 33rd Street
Chicago, Illinois, 60608

Telephones:
(312) 927 4789
(312) 543 8198

PRICE 50 CENTS

* VLIKO METAI *

NOVEMBER 14 - 1983

AUŠROS METAI

NR. 21.

INŽ. LIŪTO GRINIAUS KALBA VLIKO SEIME

skaitytos VLIKO seimo svarstybose 1983 m. lapkričio 12 d.
Detroit, Mich.

I

Išga, veik dvi kartas apimanti, VLIKO istorija nebuvo be sunkumų ir ieškymų, kaip geriau ir patogiau yra vykdyti Lietuvoje paveldėtą atsakomybę.

VLIKO istoriją galima skirstyti į kelis ryškius laikotarpius:

o **PRIEŠVLIKINĖ LAIKOTARPIŲ**, Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto, Vyriausiojo Lietuvos Komiteto ir Tautos Tarybos periodą, pradedant 1941 m. birželio 28 d. ir baigiant VLIKO sukūrimu.

o **BENDROS VADOVYBĖS LAIKOTARPIŲ**, pradedant VLIKO sukūrimu 1943 m. lapkričio 25 d. Kaune ir baigiant 1945 m. birželio 15 d. Wuertzburge, pirminkaujama profesoriaus inž. Stepono Kairio.

o **POKARIO LAIKOTARPIŲ** Wuertzburge ir Reutlingene, kuris pasižymėjo santykių bandymais su Lietuvos diplomatais, kai kurių grupių išskirtimu (1946 m. vasario mėnesyje buvo pašalinti nacionalistai, 1952 m. rugpjūčio mėn. 2 d. pasitraukė frontininkai, 1955 m. pasitraukė tautininkai ir laisvės kovotojai), kitų grupių išsijungimu (1954 m. rugsėjo 22 d. buvo priimti mažlietuviai), Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pagrindų formulavimu ir organizavimu, Vykdomosios Tarybos sukūrimu, persikėlimu į Jungtines Amerikos valstijas, nuo 1945 m. birželio 15 d. Wuertzburge iki 1955 m. lapkričio 27 d. Niujorke, pirminkaujama prelado Mykolo Krupavičiaus.

o **UŽJŪRIO VLIKO LAIKOTARPIŲ**, pirminkaujama - Jono Matulionio nuo 1955 m. lapkričio 27 d. iki 1957 m. birželio 1 d., - Antano Trimako, nuo 1957 m. birželio 1 d. iki 1964 m. vasario 27 d., - Juozo Audėno, nuo 1964 m. vasario 27 d. iki spalio 3 d. ir - Kipro Bielinio, nuo 1964 m. spalio 3 d. iki lapkričio 29 d.

o **APSIJUNGUSIO VLIKO LAIKOTARPIŲ**, kuriam buvo pakeista struktūra, priimtas statusas su penkiolika grupių, su metiniu seimu, dvi mėnesinė Taryba ir trim metams Tarybos renkama Valdyba, pirminkaujama - Vaclovo Sidzikausko nuo 1964 m. lapkričio 29 d. iki 1966 m. gruodžio 6 d., - Kęstučio Valiūno nuo 1966 m. gruodžio 6 d. iki 1979 m. kovo 11 d. Niujorke, ir - Kazio Bobelio nuo 1979 m. kovo 11 d. iki šiol Vašingtone.

o **POKARIO IR UŽJŪRIŲ LAIKOTARPIUOSE** veikė VLIKO VYKDOMOSIOS TARYBOS, Ernesto Galvanausko nuo 1946 m. lapkričio mėn. 12 iki 1947 m. vasario mėnesio, Vaclovo Sidzikausko nuo 1947 m. vasario mėn. iki 1950 m. birželio mėn. 30 d., Mykolo Krupavičiaus nuo 1950 m. birželio mėn. 30 d. iki 1952 metų rugpjūčio 2d., Karolio Žalkausko nuo 1952 m. rugpjūčio mėn. 2 iki 1956 metų gegužės mėn. 31d., Alenos Devenienės nuo 1956 m. gegužės 31 iki 1957 m. birželio 1d., Jono Glemžos nuo 1957 m. birželio 1 d. iki 1964 m. spalio 3 d.

Peržvelgdami šiuos VLIKO istorijos tarpsnius mes neturėtume ieškoti progų kaltinimams, bet turėtume ieškoti pamokų ateičiai.

o **PIRMA**, savo dalyvavimu ir dėmesiu šiame seime mes pabrėžiame, kad VLIKAS yra, kad jis per keturiasdešimt metų įrodė savo patvarumą, kad jis niekad neatsisakė priimtos atsakomy-

bės ginti lietuvių tautos politines teises būti nepriklausomais ir laisvais, kad jis yra pagrindinis šios valios reiškėjas užsieniuose. Tai yra istoriniai faktai.

o **ANTRA**, apsijungusio VLIKO istorija rodo, kad VLIKO struktūra yra gana pastovi. Ji rodo, kad VLIKAS negali būti nei vienos grupės ir nei vieno asmens įrankiu. Pradedant 1979 metais visa VLIKO valdyba buvo sudaryta iš asmenų, kurie į ją įėjo todėl, kad norėjo dirbti, turėjo pirmininko ir VLIKO TARYBOS pasitikėjimą, o ne todėl, kad juos įgalioja kokia grupė. Lygiagrečiai, šitas VLIKAS supranta atsakomybę Lietuvos Respublikos atstovams ir išeivių visuomenei. Jei Lietuvos diplomatinės tarnybos tikslas yra panašus į VLIKO, jos turimos priemonės ir padėtis yra skirtingos. Visuomenė, gi, yra VLIKO išlaikytoja, be kurios pritarimo VLIKAS negali nei leisti daugitakalbių ELTŲ, nei padėti lietuviškoms radijo siuntoms į Lietuvą, nei ruošti memo - randumus, nei vystyti ryšius su pasaulio valstybių vyriausybėmis.

o **TREČIA**, praeitis rodo, kad asmeniškai kivičiai ir grupiniai išskaičiavimai, propaganda prieš savo paskirtį vykdančius organus, tiek išeivių, tiek ir Lietuvoje esančių tautą veikia atitolindami nuo besikivirčiančių. Taigi, kivičiai ne tik kenkia lietuviškai darbuotei atimdami galimus talkininkus, bet ir mažina pasitikėjimą tais organais. Aš džiaugiuos galėdamas ramia sąžine pasakyti, kad VLIKAS kivičiais neužsiminėjo ir stengėsi nebūti jų dalininku.

o **KETVIRTA**, pastebime, kad VLIKAS pergyveno daugelį jo funkcijas norėjusių perimti junginių. Tie junginiai susikurdavo, sukeldavo daug propagandinio triukšmo ir po kurio laiko tyliai dingdavo iš mūsų akiračio. Mes pastebime, kad VLIKO kelyje neužtenka vien noro ką nors geriau padaryti, bet reikia gana didelio pasiruošimo darbui, kantrybės ir asmeniško santūrumo. VLIKO varžovai iš pradžių daugeliui geriau atrodė, nei palyginamai neįspūdingos ir tylios VLIKO pastangos. Bet reikia atsiminti, kad VLIKAS savo pareigas nuosekliai tęsia, o garsiakalbių varžovų net ir vardai užsimiršo.

o **PENKTA**, VLIKAS per keturiasdešimt metų užsirekomendavo pasaulio vyriausybėse, kaip Lietuvos nepriklausomybės ir tautos valios reiškėjas užsieniuose. VLIKAS niekad nebuvo surištas su jokia valstybe. Jo posėdžiai gali vykti bet kur. Jo buvimas Jungtinėse Amerikos Valstybėse yra patogumo, bet ne Lietuvos interesų padiktotas. Yra svarbu ši teritorinį nepriklausomumą įsidėmėti, nes jokia lietuvių institucija šio požymio neturi. Savo keliu, nėra jokios kliūtis VLIKUI turėti įvairiuose kraštuose gyvenančius savo narius, arba įvairiose valstybėse turėti savo atstovus. Priešingai VLIKUI, visų išeivių organizacijų nariai ir jų vadovybės atstovauja gyvenamų kraštų tautinę mažumą.

o **ŠEŠTA**, sekant Lietuvoje pradėtu pavyzdžiu, nėra jokių kliūčių VLIKUI plėsti savo talkininkų skaičių įvairiose vietose esančių komisijų ir net pavienių asmenų talkos pagrindu. Tam reikia tik pajėgių ir norių talkininkų ir VLIKO valdybos dėmesio.

Per keturiasdešimt metų VLIKE tiesioginiai dirbo virš šimto žmonių.

Jeigu skaitysime talkininkų komisijose ir VLIKĄ rėmusius finansiskai, tai VLIKO talkoje mes rasime apie dešimtį tūkstančių praeityje ir apie kelis tūkstančius rėmėjų bet kuriuo metu. Tai nėra didelis skaičius, bet jis pajėgė ne tik išlaikyti priimtą atsakomybę Lietuvai ir mūsų politiškai valiai, bet ir sugebėjo atlikti gana išpūdingus darbus.

Šie žodžiai nereiškia, kad VLIKAS viską atlieka, ką norėtų. Jie nereiškia, kad kiekvieną dieną nebūtų naujų klausimų, kuriuos reiktų spręsti, bet jie nėra atliekami. Apie šiuos "didelius" ir "mažus" darbus reiktų mums taip pat pakalbėti.

(Nukelta į pusl. 6)

SĖKMINGAS VLIKO SEIMAS

DETROITE

1983-84 metai paskelbti

VLIKO SUKAKTUVINIAIS METAIS

1983 m. lapkričio 12-13 d.d. VLIKO Seime, įvykusiame Detroit - Southfield, Mich. Dievo Apvaizdos Parapijos Kultūros Centre, dalyvavo 38 atstovai ir daug svečių.

Seimą raštu sveikino senatoriai Charles H. Percy ir Robert Dole, Kongreso atstovai William S. Broomfield ir Dante B. Fascell, Lietuvos Diplomatines Tarnybos Šefas Stasys Lozoraitis, Lietuvos Atstovas Washingtono dr. Stasys Bačkis, Lietuvos atstovas D. Britanijoje V. Balickas ir generaliniai konsulai, Lietuvos vyskupai Vincentas Brizgys ir Antanas Deksnys, SLA prez. Povilas Dargis, daug organizacijų ir pav. asmenų iš JAV, Australijos, Lotynų Amerikos, Kanados ir Europos.

Seimas nutarė pasveikinti prezidentą Reaganą ir pareikšti padėką už jo nuolatinę paramą Lietuvos laisvės bylai.

Seimo darbotvarkėje, be kasmetinių VLIKO ir Tautos Fondo Tarybų ir Valdybų pirmininkų ir valdybos narių pranešimų, plačiau buvo apžvelgta tarptautinė padėtis ir Lietuvos laisvinimo problema. Apie "Vakarų Europos tarptautinę politiką Sovietų Sąjungos atžvilgiu" pranešimą padarė Lietuvos atstovas prie Vatikano Stasys Lozoraitis, Jr., apie Lietuvos laisvinimo problemą simpoziumo dalyviai - inž. L. Grinius, Dr. K. Karvelis, A.J. Kasulaitis ir Dr. D. Krivickas, Pranešimus gražiai papildė apie VLIKO susikūrimą agr. B. Gaidžiūnas, VLIKO vienas steigėjų ir pirmosios valdybos vice-pirmininkas.

VLIKO SEIMAS DETROITE. 1983 m. lapkričio 12 d. vakarieniėje kalba VLIKO pirm. dr. Kazys Bobolis. Po to kalbėjo Balys Gaidžiūnas, vienas iš VLIKO steigėjų 1943 metais. (Nuotr. Liūto Griniaus)

Seimas vienbalsiai nutarė paskelbti 1983-1984 metus VLIKO sukaktuviais metais, kviesdamas visus lietuvius šią sukaktį ir jos reikšmę plačiau paminėti ir nušviesti.

Seimas taip pat priėmė VLIKO pareiškimą, kuriame apžvelgta VLIKO susikūrimo ir jo darbų vykdymo eiga, Lietuvos laisvės bylos dabartinė būklė, atžymėti naujos krypties ženklai, rodantys didesnę, ypač Vakarų Europos, dėmesį Lietuvai, Latvijai ir Estijai esančia padėtimi.

Pažymėtina, kad Tautos Fondo Kanadoje pirm. A. Firavičius, kaip visuomet, padarė jautrų pranešimą ir įteikė kanadiečių auką - \$ 60,000 čekį. Nenuilstamas ir nuoširdus Tautos Fondo darbuotojas A. Firavičius atitinkamai buvo pagerbtas, jam įteikiant specialų atžymėjimą.

VLIKO seime dalyvavo gausiai vietos visuomenė ir daug svečių iš kitur: JAV Lietuvių Bendruomenės pirm. dr. A. Butkus, R LB centro valdybos pirm. dr. V. Dargis, buvęs JAV LB pirm. inž. V. Kutkus, ALTO delegacija - pirm. dr. K. Sidlauskas, inž. G.J. Lažauskas ir M. Pranevičius, VLIKO garbės pirm. dr. K. Valiūnas, kun. Adolfas Stašys (iš Floridos), kuris Detroito atnašavo mišias ir pasakė pritaikytą VLIKO seimo progą pamokslą.

Vliko seimo pirmininku buvo vietos veikėjas dr. Kazys Karvelis, vice-pirm. T. Blinstrubas, B. Bieliukas ir dr. B. Povilaitis. Sekretoriavo dr. J. Stiklorius, M. Pranevičius ir J. Balčiūnas.

Seimo iškilmingoje vakarieniėje pranešinėje Stefanija Kaunelienė, kalbėjo VLIKO pirm. dr. K. Bobelis ir vienas iš VLIKO steigėjų Balys Gaidžiūnas.

Meninę programą atliko sol. Danutė Petronienė, akomp. Vidui Nerevaskui, Detroito tautinių šokių vienetas "Audinys", vad. Rusnės Kasputienės, sesučių Kristinos ir Reginos Butkūnaitių duetas.

VLIKO seimo surengimo našta pakėlė ne vien tik VLIKO darbuotojai Vašingtone, bet ir darbštus Detroito seimo rengimo komitetas, sudarytas iš Rytų Lietuvos Rezistencinio Sąjūdžio (Vilniaus Krašto Lietuvių S-gos) centro valdybos narių: pirm. A. Misiūno, vice-pirm Eug. Bulotienės, sekr. V. Osteikienės ir Vyt. Gurkos.

Taip pat buvo sudarytas platus Seimo garbės komitetas šios sudėties:

(Nukelta į pusl. 2)

SANDARA

LITHUANIAN NEWS PAPER

Published bi-weekly on Mondays, except July,
by the LITHUANIAN NATIONAL LEAGUE OF AMERICA, INC.
Second class postage paid at Chicago, Illinois
Sandara (USPS 480-880)

GENERAL OFFICE:
840 West 33rd Street, Chicago, Ill. 60608

Phone YArds 7-4789
or (312) - 543 - 8198.

SUBSCRIPTION RATES:
In The United States per year \$10.00 UŽSAKYMŲ KAINA:
In Foreign Countries per year \$10.00 Užsienyje metams \$10.00
POSTMASTER: Send address changes to SANDARA, 840 W. 33rd St. Chicago, IL. 60608

Opinions expressed in any column appearing in the SANDARA, including those of staff members, reflect the views of the writer only. The opinions may or may not be in agreement with those of the Lithuanian National League of America.

Amerikos Lietuvių Tautinė Sandara

Lithuanian National League of America

ALT SANDAROS CENTRO VALDYBA:
pirmininkas - Povilas P. Dargis,
pirminis vicepirmininkas - Aleksandras J. Chaplikas,
antrasis vicepirmininkas - Julius R. Kuzas,
centro v-bos sek. ir organo Sandaros
redaktorius - Grožvydas J. Lazauskas,
centro valdybos išd. - Hildė Kuzienė,
Centro valdybos vicepirmininkai:
Alena Devenienė, Antanas Andriulionis,
dr. Algirdas Budreckis, dr. Vytautas
P. Dargis, Vyto Užnys.
Kontrolės komisija: Ona Jagėla, Edita
Rimkus ir Jonas Galminas.

Svietimo komisija:
Edvina Yankus (Miami, FL),
Edvardas Boreiša (Chicago, IL.), Petras
Bružas (Chicago, IL.), Antanas
Sukauskas (Detroit, Mich.), dr. Algirdas
Budreckis (Boston, MA.), Vaclovas
Prūsas (Chicago, IL.), Juozas Ruokis
(Los Angeles, CA), Stepas Paulauskas
(Cicero, IL), Elena Prekerienė (NY).
Teisinis patarėjas: dr. Kazys Sidlauskas.
ALT SANDAROS CENTRO VALDYBOS ADRESAS:
840 West 33rd Street, Chicago, IL.
60608.

Amerikos Lietuvių Tarybos suvažiavimo bankete, Chicagoje, 1983 m. spalio 22 d. pagerbiamas ALTO ilgametis veikėjas vicepirmininkas Povilas Dargis, SLA prezidentas ir Sandaros centro pirmininkas. Nuotraukoje: SLA pildomoji valdyba Povilui Dargiui įteikia simbolinę dovaną. (Nuotr. C. Genudis)

VLIKO seimas Detroite

(Atkelta iš pusl. 1)

SEIMO GARBĖS KOMITETAS

The Hon. WILLIAM S. BROOMFIELD (R-Mich.)
U. S. House of Representatives
Kun. VIKTORAS KRIŠČIŪNEVIČIUS
Dievo Apvaizdos lietuvių parapijos klebonas
Kun. ALFONSAS BABONAS
Šv. Antano lietuvių parapijos klebonas
Kun. KAZIMIERAS BUTKUS
Šv. Petro lietuvių parapijos klebonas
Dr. ALGIS BARAUSKAS
Detroito Lietuvių Organizacijų Centro pirm.
Inž. BERNARDAS BRIZGYS
Krikščionių Demokratų, Detroito skyriaus pirm.
Dr. KAZYS KARVELIS
Valstiečių Liaudininkų, Detroito skyriaus pirm.
VANDA MAJAUSKIENĖ
Lietuvių Fronto Bičiulių, Detroito skyriaus atst.
Inž. JURGIS MIKAILA
Balfo direktorius
ROŽĖ RAŽAUSKIENĖ
Balfo direktorė
ANTANAS NORUS
Sandaros kuopos pirmininkas
ANTANAS SUKAUSKAS
Socialdemokratų, Detroito skyriaus atst.
VINCAS TAMOŠIŪNAS
A. L. Tautinės S-gos, Detroito skyriaus pirm.

JONAS URBONAS
LB Detroito apylinkės pirmininkas

Seimo rengėjai neapsiėjo ir be mecenatų. Seimo mecenatų sąrašas yra toks:

Stasys ir Danutė Geldžiai —
sav. STANSON WRECKING CO.
Vytautas ir Jurina Rugieniai —
sav. STANSON WRECKING CO.
Leonas ir Danutė Petroniai —
sav. PETRONIS INDUSTRIES, INC.
Vytautas ir Birutė Rauckiai —
sav. AUTOMATIC DIE CASTING SPEC., INC.

Tuoju, pasibaigus VLIKO seimui, daug kas diskutavo, kur turėtų būti sekantis 1984 metais VLIKO Seimas. Kiek teko patirti, dauguma pasisako, kad sekantis VLIKO seimas turėtų įvykti vėl Toronte, Canadoje dėl šių priežasčių: viena, kitais metais JAV bus daug didelių rengimų (pvz., Amerikos Lietuvių Kongresas, Šokių šventė ir kt.), o antra - kanadiečių lietuvių visuomenė labai daug prisideda prie Tautos Fondo bei VLIKO darbų rėmimo, be intrigu pozityviai remia Lietuvos laisvinimo veiklą.

(Tęsinys 3)

Dr. Kazys Karvelis

Partizanų laisvės kovų prasmė

(30 METŲ ŠŪVIAMS NUTILUS)

Šios Miško Brolių armijos tikslas buvo paraližuoti bolševikinio aktyvo veiklą ir trukdyti NKVD uždavinių vykdymą, ypač provincijoje. Jie stropiai sekė sribų išdavikišką veiklą, kad tie neterorizuotų Lietuvos gyventojų ir per daug nesauvaliautų, pataikaudami sovietinei valdžiai. Persistengusiuosius pirmiausia įspėdavo, o nepataisomus dažnai ir sunaikindavo. Jei partizanai gynė savo ir tėvynės laisvę, tai sribai buvo parsidavėliai okupantui, kurie, norėdami išsaugoti savo kailį, vykdė niekšingą kovą prieš savo tautiečius, o dažnai ir prieš savo kraujo brolius taip, kaip sovietinė valdžia reikalavo. Gi šios tikslas visada pateisina priemones ir taip visokiausioms niekšybėms nebuvo galo. Sribai bandydavo vaidinti partizanus — naujokus ir stengdavosi įeiti į partizanų eiles, iššifruoti jų būstines, planus bei uždavinius ir pranešinti visa tai NKVD.

Tą žinojo ir partizanai, ir būdavo labai atsargūs. Tačiau, nežinint visų atsargumo priemonių, pasitaikydavo ir žiaurių išdavimų, partizaninių bunkerų apsupimų ir kautynių, kurioms partizanai nebuvo pasiruošę. Jei sovietinė valdžia savo žinioje turėjo tik sribus (maždaug 30 žmonių didesnėse vietovėse) ir visą armiją šnipų, kurių skaičius nežinomas, tai partizanus pirmiausia rėmė visa lietuvių tauta. Juos maitino, globojo, teikė žinias apie okupanto žygius jiems naikinti ir net pavienius suėmimus, suimtųjų vežimus į centrinius kalėjimus ir t.t. Visuotinė tautos talka davė tikrai gerų rezultatų. Taip, pavyzdžiui, buvo išlaisvintas į Panevėžį vežamų mobilizuotųjų vyrų junginys, pulka ir išlaisvinta daug raudonųjų gurguolių, vežančių surinktą pyliavą Raudonajai armijai, išlaisvinti iš mažesniųjų vietovių areštuotieji ir t.t. Tautos dvasia kilo, nes buvo matomi konkretūs, nors ir nelygios kovos, rezultatai. Yra žinomi faktai, kad į partizanų eiles stėjo ištisos mokinių klasės ir nesileido perkaltamos grįžti į mokyklą. Jaunimas buvo ypatingai pasiaukojęs.

Iš šiaulių iki čia važiuo daug kalinių — vyrų ir moterų. Tarpe vyrų buvęs dešimties metų berniukas, nuteistas dešimčiai metų. Jos (moters) kalinės klausius berniuką už ką jis nuteistas dešimčiai metų. Jis išdidžiai atsakė: — Šautuvą nuo sribo pavogiau ir „banditams“ atidaviau... Jis jautėsi dideliu herojumi. (E. Juciūtė, „Pėdos mirties zonoje“, p. 90)

Moterys partizaninėje kovoje dalyvavo ne tik ryšininkėmis ir galeistingosiomis seserimis, bet ir aktyvių kautynių dalyvėmis.

Paminėtina, kad partizanų eiles papildė ir vokiečiai. Vieni iš jų buvo 1945 metų pradžioje vokiečių numesti kaip radistai ir sabotažo vykdytojai, o kiti — nuo bolševikų pabėgę vokiečiai, kurie greit išmoko lietuvių kalbą ir išjungė į partizanų eiles, pasidavę vadovybės nustatytai drausmei ir tvarkai. Tačiau jų vaidmuo partizaniniame judėjime niekada nebuvo reikšmingas, kadangi tai buvo tik išimtis. Kai kurie iš jų repatriacijos keliu pasiekė savo tėvynę ir buvo gerais partizaninio judėjimo informacijos šaltiniais mūsų veiksmams Vakaruose. Vėliau, vadovybei siekiant apsaugoti nuo šnipų ir tarybinės valdžios infiltracijos, į partizanų eiles buvo priimti tik lietuviai, kurių patikimumą ir aukštą moralę galėjo kas nors iš patikimų lietuvių paliudyti. Tautinio sąmoningumo ir aukštos moralės reikalavimus partizanų eilėse išaukė pats gyvenimas ir jų kovos uždaviniai. Jie augo ir plėtėsi, besiplečiant partizaniniam judėjimui. Jei pradžioje buvo tramdomi tik pavieniai sribų ir tarybinių pareigūnų parsidavėliški veiksmai, tai vėliau buvo išvystyta veikla tuos pačius sribus užangažuoti ir partizanams pranešinti apie valdžios veiksmus ir planus. Aišku, kad pravedimui tokios akcijos sribų tarpe reikėjo neabejotinai aukštos moralės ir tautiškai susipratusių partizanų.

Po pagarsėjusių likvidavimų Gižuose, Kačerginėje, Žaliojoje, susidarė legendos apie partizanus, ir jau 1945 sribai bėgo iš savo tarnybos, nustoję ir bolševikų pasitikėjimo. Likvidavus istrebitelius, nebuvo sunku administracijos aparatą padaryti neveiksmingą. Jis nepajėgė išrinkti rekvizicijų, griauti išvežtųjų ar į vakarus pasitraukusiųjų trobesių, kirtsti miško, organizuoti kolchozų. (J. Daumantas, „Partizanai“, 82 p.)

1946 metų rinkimai į „Aukščiausių tarybą“ partizanų irgi buvo paversta niekais. Jie taip sutvarkė rinkimus, kad juose nedalyvavo tik 27-28% turinčių teisę balsuoti. Jei žemės ūkio kolektyvizacija buvo užtęsta net iki 1947 metų, tai irgi partizanų nuopelnas, nes komunistai negalėjo įeiti į kaimus — ten dominavo partizanai. Lietuvoje, žinoma, buvo įvesta sovietinė santvarka ir kolūkiai su ja, tačiau juose ir šiandien nėra rusų. Tai irgi partizanų nuopelnas. Čia verta prisiminti liudininkės parodymą:

Netoli Vilkaviškio yra didelis kaimas — Obšrutai. Čia gyveno daug stambių ūkininkų. Po karo daug ūkių liko tušti. Daug žmonių išbėgo į Vakarus; buvo ir išvežti į Sibirą, ir pasišalinusius. Į tuos ūkius valdžia atgabeno iš kažkur rusus kolchozinius. Vieną iš jų padarė apylinkės pirmininku. Taigi, ir tos apylinkės lietuviams pateko jo valdžion... Vieną vakarą pamatėme toje pusėje gaisrų pašvaistę, buvo girdėti šūviai. Netrukus sukruto visas miestelis, nes rusas, apylinkės pirmininkas, raitas, putotu arkliu, atlėkė prašyti pagalbos: juos užpuolė „banditai“ deginą namus, šaudą žmones. Atvežtieji rusai žiauriai nukentėjo. Buvo ir nušautų, ir sudegusių, ir iš baimės mirusių. Mūsų mokykla gavo įsakymą pasiųsti vyresniųjų klasių mokinius duobių kasti kapinėse. Likusiųjų riksmas, raudos buvo

neapsakomos... Visi tylėjome ir piktinomės tokiu savų žmonių žiaurumu, ypač moterų ir vaikų žudymu.

Netrukus, gavus progą, pareiškiau savo pasipiktinimą vienam žmogui, kuris taip pat dirbo su partizanais.

Jis buvo kitos nuomonės. Jis pasakė, kad mes, moterys, esame trumparegės, matome tik patį faktą, bet nematome jo priežasties, nei padarinių. Mes galime kelių rusų vaikų, o pamirštame tūkstančius mūsų tautos vaikų, išmirusių badu Sibire.

— Argi jie neturėjo teisės gyventi? O kiek dabar mūsų žmonių kasdien miršta jų nukankinti? Iš lietuvių atiminėja žemes, o rusams duoda. Jie atvežti užimti mūsų namų, mūsų žemes, o mes važiuosime į Sibirą badu mirti. Gana, kad mūsų miestai visi rusų garnizonais apstatyti, pilnoje jų valioje, — jau į kaimus rusus veža! Ne! Mes juos šaudysime tol, kol pajėgsime. Mes turime juos šaudyti! Tai mūsų teisėta kova prieš kolonizaciją. Jie neturi jokios teisės taip su mumis elgtis. Jeigu jie nieko nepaiso, tai ir mes darome tą patį. Mums nėra kitos išeities. Jie turi savo krašte didžiulius plotus negyvenamos žemės, dirvonuojančius kolchozų laukus, kurių nepajėgia apdirbti, o veržiasi į svetimas žemes, grobia turtą ir naikina žmones. Mes esame karo stovyje su jais. Kolonistai mus visus šnipinėja ir pasirašinėja deportacijų aktus. Jie mūsų priešai... Toje apylinkėje nebeteke girdėti apie naujų kolonistų atvežimą į kaimus. (E. Juciūtė, „Pėdos mirties zonoje“, 46-47 p.)

Ir iki šiai dienai okupuotos Lietuvos kaimuose dar nepasirodė rusai kolonistai. To negalima pasakyti nei apie Estiją, nei apie Latviją. Ten partizaninis judėjimas buvo daug menkesnis ir ten kolchozuose šiltai gyvena daug rusų. Mūsų istorija rodo, kad tautinė sąmonė ir lietuvių kalba išsilaikė sodrija ir todėl partizanai jo tautinį grynumą nepaprastai brangino ir krauju bei gyvybėmis už tai mokėjo.

Su sovietiais į Lietuvą grįžo ir alkoholis. Jis taip apėmė visą kraštą, kad 1946 m. buvo paskelbtas partizanų draudimas degtinę vartyti. Antanavo spirito vartykla to įsakymo nepaklausė.

Vieną rytą išgirdome, kad ten apsilankę „naktiniai svečiai“. Tik šis apsilankymas nebuvo toks liūdnas, nes žmonių aukų nebuvo. Kadangi čia ginkluotųjų pareigūnų nebuvo, niekas nesipriešino, tai ir jie nešaudė, tik įsakė nejudėti iš vietos. Pasiėmė visokio turto ir gyvulių, išvažiavo savais keliais. (i. b. d. p. 47)

Panašaus likimo susilaukė ir kiti bravorai bei neklusnūs degtindariai, kurie už „Judošiaus graivus“ bandė alkoholyje skandinti desperacijon patekusius lietuvius.

Tai tik pačios svarbiausios negerovės, kurias partizanai stengėsi apvaldyti viso krašto mastu. Žymiai daugiau buvo vietinių negerovių, kurias tvarkė tame rajone esantieji partizanai, tada tikrumoje pilni Lietuvos periferijų šeiminkai. Taip buvo baudžiami vagys, plėšikai, ypač partizanais vaizduojantieji visokie pokariniai svieto perėjūnai. Ramiems gyventojams informuoti ir orientuoti buvo partizanų leidžiami informaciniai lapeliai, kurie po nakties atsirasdavo ant medžių ir telefono stulpų pakelėse. Valdžios pareigūnai nebuvo pajėgūs tvarkyti provincijos problemų.

*** BUS DAUGIAU ***

(Perspausdinta iš "VARPO" nr. 18)

Laiškas

Iš Vašingtono

GINKLAVIMASIS

Du šimtai keturiasdešimt tūkstančių milijonų dolerių! Kiek tai yra? Išlavin- tas žmogus per visą savo gyvenimą už- dirba apie vieną milijoną dolerių. Du šim- tai tūkstančių keturiasdešimt tūkstančių per visą savo gyvenimą uždirbs tiek, kiek Ame- rika dabar išleidžia kariuomenei ir gink- lavimuisi per vienus metus! Arba, kiek- vienas dirbantis amerikietis turėtų sumo- kėti po tris tūkstančius dolerių kas met vien krašto gynybos išlaidoms apmokėti!

Karo veiksmai ligi šiol vyko sausum- oje, ore ir vandenyje. Tik erdvė, kurią žmogus pasiekė vos prieš dvidešimt pen- kis metus, iki šiol nebuvo panaudota ka- ro veiksmais vykdyti. Prezidento Rėge- no š. m. kovo 23 d. kalba apie karą er- dvėje viską pakeitė. Po jos sudarytos ži- novų komisijos dabar pranešė, kad tas, kurio žinioje bus erdvė, bus karo laimė- tojas!

Lig šiol nei sovietai, nei amerikie- čiai erdvėje ginklų neturėjo. Iki Afganis- tano karo pradžios abi šalys vedė pasi- tarimus dėl satelitų naikinimo ginklų už- draudimo ir abi šalys erdvės ginklų iki šiai dienai negaminavo.

Planai erdvės ginklams išvystyti, ta- čiau nėra naujiena. Pirmus antisatelitų ginklų išvystė Amerika 1963 - 1968 me- tų laikotarpyje. Bandymai dar buvo tęsia- mi iki 1975 metų, o po to ir jie buvo su- stabdyti.

Sovietai pradėjo erdvės ginklų ban- dymus 1968 metais, o po to, kai JAV buvo jau atlikusios pirminius bandymus. Iki 1982 m. sovietai buvo įvykdę dvide- šimtį bandomųjų skridimų, kurių tik de- šimtis buvo sėkmingi.

1977 - 1980 m. nei sovietai, nei amerikiečiai erdvėje ginklų nebandė, nes SALT I ir SALT II sutartys tokius vys- tymus ribojo. Dar šių metų rugpjūčio mė- nesyje Andropovas ir Gromyko buvo patie- kę siūlymus erdvės ginklams uždrausti, tačiau prezidento Rėgeno vyriausybė į šiuos pasiūlymus nekreipė dėmesio.

Erdvė, tiesa, jau dabar atrodo, kaip žmonių užterštas parkas. Joje skrieja dešimtys tūkstančių satelitų ir jų laužo gabalai. Tiek Amerika, tiek ir Sovie- tų Sąjunga maždaug kas dvi dienas pa- siunčia erdvėn po vieną naują satelitą, ku- rie, patarnavę kelias dienas ar savaitę, nustoja veikti ir būna pakeičiami kitais kariškos žvalgybos aparatais. Erdvėje taip pat skrieja sinchronizuotoje (pasto- vioje) - 35800 kilometrų aukščiū orbitoje ryšių palaikymo, telefonų ir televizijos satelitai, kurių amžius yra skaičiuojamas metais. Erdvėje yra taip pat žemės tur- tų tyrinėjimų, oro sekimo aparatai, lai- vų ir lėktuvų navigacijos stotys ir pana- šūs prietaisai. Karo veiksmus erdvėn perkėlus, daugelis šių naudingų priemo- nių taps nenaudingomis arba bus sunai- kintos.

Žmonės išvystė daug modernių gink- lų. Kas dieną jie būna tobulesni ir la- biausiai komplikuoti. Kiekvienam ginklui prie- šas visuomet išvysto priešginklius. Kiek- vienas ginklas vis daugiau kainuoja. Ka- rai, tačiau, yra vedami kas met ir vis- tiek nesibaigia. Juk jau 1866 m. Petra- pilyje augęs švedas Alfredas Nobelis, iš- radęs dinamitą, galvojo, kad jo bausis sprogmenys atbaids visą žmoniją nuoka- ro. Amerika kovoja prieš sovietus dau- gelyje frontų, bet nuo Antrojo pasauli- nio karo Amerika, nežiūrint labai ištobu- lintų ir išradinių techniškių priemonių, dar nėra nei vieno karo laimėjusi! Tai yra todėl, kad karai yra išsprendžiami ne vien technikos tobulumu, bet žmonė- mis - kareiviais.

Žmonės išvystė bausius cheminius ginklus (dujas) ir juos naudojo vieni prieš kitus. Žmonės išvystė bakteriologinius ginklus ir juos naudojo Amerikos mies- tuose bandymams, o raudonieji - Indo- kinijoje, žudydami kalnų tuateses. Žmo- nės išvystė branduolinius ginklus ir Ame- rika juos panaudojo Japonijoje. Dabar siūloma panaudoti erdvė sviesos spindu- lių, šiluminių ir rengeno spindulių, mik- ro bangų ir atomo dalelių (neutronų) ginklams, kurie galėtų sunaikinti ne tik puolamąsias raketas, bet ir jų įtaisus ir žmones žemės paviršiuje, vandenyse ir ore.

Neseniai JAV Aplinkos apsaugos įs- taiga paskelbė, kad žmogus užrėšė ir tebeteršia orą ir erdvę tiek daug, kad sekančių dešimtmečių bėgyje žemės tem- peratūra pakils keliolika laipsnių. Tai esą yra todėl, kad pramonė pagamina labai daug anglies dvideginio (dėl žalia- vinio kuro sunaudojimo). Keliolika laips- nių neatrodo daug tol, kol nėra pagalvo- jama, jog tai sutirpdyt labai daug ledo ašigaliuose. Kelių laipsnių temperatūros

pakilimas pakeis žemės gyvūniją ir au- gmeniją, nes daugelis vietų taps per šiltos tiek paviršiaus, tiek ir vandens gyvūnams gyventi...

Po prezidento Rėgeno "Erdvės karo" kalbos buvo sudarytos komisijos jo siū- lymams išvystyti ir išplanuoti. Šios ko- misijos per trumpą šešių mėnesių laiką pirmąsias nutarė, kad erdvės ginklai yra ne tik įmanomi, bet ir nustatė, kad per tris metus bus galima ginklą pa- demonstruoti už apie 18 tūkstančių mili- jonų dolerių. Per penkis metus, esą bus galima išvystyti visą ginklų sistemą už apie 26 tūkstančius milijonų dolerių. At- sižvelgiant, kad JAV biudžetas dabar vir- šija valstybės pajamas po apie 200 tūk- sančių milijonų dolerių kas met, pridėti- nės kelių dešimčių milijardų išlaidos būk tai nebus reikšmingos... Šios žinovų komisijos neatsižvelgė į tai, jog prezi- dento Kenedžio pasiūlymas pasiūsti žmo- gų į mėnulį pareikalavo apie dešimtį me- tų įtempto darbo ir kainavo (prieš infli- aciją) apie pusę erdvės ginklams prama- tytos sumos. Ginklų žinovų komisijos taip pat nesvarstė erdvės taršos klausimų. Jos nesvarstė ir pavojaus visai žmonijai klau- simo, nors ir pramatė, kad erdvės gink- lai privalės naudoti branduolinius šalti- nius. Šios komisijos nesvarstė nei eko- nominių klausimų ir tikrosios erdvės ginklų kainos.

Tariamai dvidešimt šeši tūkstančiai milijonų dolerių tikrumo yra tik prad- nis įmokėjimas. Tikroji šio fantastiško plano išvystymo kaina bus skaičiuojama šimtais tūkstančių milijonų dolerių, nes kiekvieno Amerikos gaminamo ginklo ga- lutinė kaina visuomet kyla dvigubai, kar- tais ir trigubai daugiau, nei pradinės są- matos pramato. O erdvės ginklai, kurie reikalauja labai didelio tikslumo, susi- durs su techniškomis problemomis, ku- rių išsprendimui (jeigu tai bus įmanoma) reikės ne tik daug pinigų, bet ir daug daugiau laiko!

Erdvės ginklai, kaip visi ginklai, ne- išspręš Amerikos pajėgumo apsiginti nuo Sovietų branduolinių raketų, nes iš tūk- santies ar daugiau tokių ginklų, kelios ra- ketos vis tiek pasiekės savo taikinius ir paskirs kai kuriems greitą mirtį, o dau- geliumi - labai lėtą ir skausmingą radiacijos sukeltą sunykimą. Erdvės ginklų vystymas klupdys ne tik šį kraštą, bet dar daugiau - Sovietų Rusiją, kurios pramoninis pajė- gumas toli gražu neprilygsta JAV gamy- bai. Čia, gal būt, glūdi prezidento Rėge- no fantastiško erdvės karo plano pati es- mė: Amerikos pavyzdys privers Sovietų Rusiją dar labiau suveržti ekonominį dir- žą ir vis daugiau pramoninio pajėgumo paskirti ginklavimuisi. Ginklavimosi rei-

kalų ekonominis spaudimas teorijoje tu- rėtų privesti Sovietų Rusiją prie ekonomi- nės ir politinės krizės.

Bet kas bus, jei Sovietai matys, kad jie nepajėgia tokio ginklavimosi vystyti ir susigundys paspausti branduolinių ra- ketų šovimo mygtuką dar prieš Amerikai išvysčius ginklus erdvėje?

Tokia beprotystė nėra fantastiška. Ji visuomet buvo galima. Desperatiškos vy- riausybės kartais panaudoja desperatiškas priemones.

Kaip anksčiau sakyta, kiekvienas gink- las turi priešginklį. Amerikos erdvės gink- lų paneigimas nėra labai sunkus, nes da- bartiniai planai apie jų apsaugą nėra iš- vystyti. Kaip kiekvienas ginklas, taip ir erdvės ginklai, bus nesunkiai ir gana pi- giai paneigiami. Varžybos dėl kariško pa- jėgumo todėl tęsis tol, kol varžovai su- pras, kad tai yra beprasmiška ir bevil- tiška. Šiuo keliu einant, tačiau kiekviena gyvybė ir jos sveikata žemėje bus stato- ma į nepaprastai didelį pavojų.

Taikos protestai ir demonstracijos nėra išeitis. Žmonijos gyvybei ir sveika- tai kenksmingų cheminių, biologinių, bran- duolinių ir erdvės ginklų visiškas panai- kinimas būtų vienintelė išeitis iš šio ne- protingo šios žemės valdovų pasirinkto ke- lio. Abipusis susitarimas dėl šių ginklų panaikinimo būtų pats didžiausias bet kurio šio amžiaus prezidento atsieikimas. 1983. X. 24. L. Kasiulis

PASTEBĖTŲ KLAUDŲ ATITAIŠYMAS

- Sandaros nr. 14, pusl. 3 (pirmoje skiltyje, antrame skirsnyje į šį viršaus) str. "Nepriklausoma Lietuva pri- siminimas" vietoj "remdami žemdirbius" turėjo būti - "remdami žemvaldžius".
- Sandaros nr. 20, pusl. 3, str. "Žmogaus kultūra", skyrelyje 5 vietoj "kaip katilas juodą vanaoją" turėjo būti - "kaip katilas puodą vanaoją".
- Sandaros nr. 20, pusl. 4 apie Vik- torą Jasmantą str. vietoj "ant Širvintų upės kranto" turėjo būti - "ant Šir- vintos upės kranto".

NAUJAS ŽURNALAS

TAUTOS GYVYBĖ

Politinis, literatūrinis, tautinio sąmonin- gumo žurnalas (nr.1 - spalio - lapkritis - gruodis, 1983 m.) jau išėjo iš spaudos ir platinamas, priimamos metinės pre- numeratos. Metinė prenumeracija, atsk. nr. \$ 3. Išsis 4 numeriai per metus. Leidžia ir redaguoja Birutė Kemežaitė. TAUTOS GYVYBĖ, c/o B. Kemežaitė, 7124 So. Mozart Ave, Chicago, IL, 60629

(Tęsinys 2)

Zigmas I. Gura

ŽMOGAUS KULTŪRA

I. dalis

7. LEVAS TOLSTOJUS

1828 - 1910, grafas, rusų rašytojas, filosofas.

Ateis laikas, kai karai ir kariuome- nės liks tik prisiminimas. Tautos visus tarpusavio nesupratimus turi spręsti taikingai be karo.

Aš tikiu, kad artėja laikas, kai iš- silaisvinę visos tautos ir darbininkai ne- bus slopinami.

Nesuprantu, kodėl suomis negali val- dytis ir tvarkytis taip, kaip jam patinka ir kodėl jis turi elgtis kaip nori keletas rusų.

Kai kalbama apie žmogėdras, mes išdidžiai ir paniekinamai šypsomės, jaus- damiesi aukštesni už tuos laukinius. Bet iš tikro kas yra tikri laukiniai? Ar tie, kurie kovoja, norėdami kitus su- valgyti, ar tie, kurie kovoja malonumui nužudyti? Pirmieji žudo, kaip avis sker- dykloje!

8. ALEKSANDRAS SOLZENICYNAS

Gimė 1918 m., žymiausias šių laikų rusų rašytojas, Nobelio laureatas, kovo- tojas prieš Rusijos komunistų valdžią, de- ja, pranašauja Vakarų žlugimą, - esą, aš esu kritikas fakto, kurio mes nepajėgia- me suprasti, kaip galima prarasti savo dvasios jėgą. Žmogaus protui beveik yra nesuprantamas Vakarų godumas pelnui ir turtui, kuris peršoka visas ribas, logi- ką ir sąžinę ir nuolatine Vakarų kapita- listų net lenktyniaujančiomis komunistų ūkiu.

9. WEDEMEYES ALBERT COADY

Gimė 1897 m., amerikiečių genero- las, II pasaulinio karo plano viršininkas, pareiškęs kongrese, kad "mano sąžininga, paprasta ir atvira nuomonė, - yra jau oervėlu karo pasipriešinti komunistams dominuoti pasauli".

10. EISENHOWER, DWIGHT DAVID

1890-1969, JAV prezidentas, genero- las, respublikonaas, perspėjo, esą, ne- nereikalingi superpatriotai. Užtenka svei- ko paprasto patriotizmo; tokių žmonių, kurie save laiko didesniais patriotais už visus kitus, reikia vengti. Didžiausias ir reikšmingiausias ginklas, kurį Amerika tu- ri, - ne atomo ir vandenilio bombos ir ne labai geras kovingumas, bet dvasinis ir moralinis stiprumas.

Kiekvienas pagamintas ginklas, kiek- vienas naujas karo laivas, kiekviena ra- keta tokia prasme yra vagystė iš tų, ku- rie badauja, kurie nepamaitinti, kurie ken- čia šaltį ir neturi pakankamai drabužių.

Pasaulis ginkluodamasis išeikvoja ne tik pinigus. Jis beprasmiškai išeikvoja darbininkų praktišką, savo mokslininkų sugebėjimą ir genijų, savo vaikų geres- nės ateities viltį.

Bombonešio lėktuvo kaina lygi 30 miestų moderniškai mūriniai pastatai mo- kykloms arba dvi elektrinės miestui su 60,000 gyventojų, arba dvi tinkamai į- rengtos ligoninės, arba 50 mylių gero greitkelio.

Už vieną kovos lėktuvą tenka sumo- kėti pusę milijono bušelių kviečių.

Pagaliau, už vieną naikintuvą tenka mo- kėti tiek pat, kiek už naujus namus 6000 gyventojų.

Iš viso tai netinkamas gyvenimas, tik- ra prasme.

Dėmesio, karo grėsmės sutemose žmoniškumas kabo ant geležinio kryžiaus. Saugokitės karinės industrijos painia- vos. Vengkite karo!

11. GANDHI, MOHANDAS KARAMCHAND

1869-1942. Einsteinas apie Gandhi yra pasakęs, kad ateityje žmonės gal retas patikės, jog toks asmuo tikrai bu- vo. Kaip Indijos tautinio sąjūdžio vadas, jis paskelbtas did žiausiu. Gandhi tapo vyriausias Indijos laisvės architektas, In- dijos pranašas, tiltas tarp vargšų ir ki- tokių įvairių žmonių, visų tarnas, kal- bąs taip, kaip niekas iki šiol. Pasyviu pasipriešinimu ir nebendradar- biavimu Gandhi iškovojė Indi- jos nepriklausomybę 1947 m., bet ne ginklu ir ne sukilimais. Gandhi nužudytas indų fanatiko. Gandhi paprašė, kad ant jo kapo būtų toks įrašas: "Visi pasiseikimai ne mano. Visi nepasi- seikimai dėl mano kaltės."

12. KING, MARTIN LUTHER, JR.

1929 -1968. Bostono universitete ga- vo daktaro laipsnį, Nobelio taikos laure- atas. Nužudytas.

Sekdamas Tolstojų ir Gandhi karš- tom kalbom paskubino negrų vergų iš- laisvinimą ir iškovojimą lygių pilietinių teisių.

Aš sapnavau, kad vieną dieną ši tau- ta sukils ir įvykds tikrai, jog visi žmo- nės sukurti lygūs. Gal mane nukryžiuos. Gal aš mirsiu. Bet turės pripažinti, kad aš miršiu dėl žmonių laisvės. Gal aš ne- būsiu gyvas su jumis. Vienok, aš matau pažadėtą žemę ir laimėjimą kai neteisin- gumas ir vergija dingis ir užviešpataus laisvė. Aš sapnavau, kad ir mano ketu- ri maži vaikai vieną dieną nebus nieki- nami dėl odos spalvos, bet bus vertina- mi dėl gero elgesio.

13. HUXLEY, JULIAN

1887 - 1975, profesorius, anglų žy- mus biologas, filosofas, humanistas.

Žmonijai iškilti iš pirmykštės primi- tyvės urvinės visiškai necivilizuotos pa- dėties veikėjo tūkstančių milijonų metų, taigi ir dabar tinkamai evoliucijai ir iš XX amžiaus velniavos išspainuoti reiks daug kad ir mažesniu santykiu.

Biologiniu atžvilgiu gyviai nesukur- ti, kaip Biblija moko, tarnaut žmogaus reikalams, bet žmogus juos pavergia, pa- keičia, paveikia ir žudo.

Vakarų civilizacija bus šizofreninė to žodžio prasme tol, kol mūsų idėja- sistema nepajėgs užsitikrinti ir apsitraus- ti jėga tikrai kultūros akcijai.

14. RUSSEL, BELTRAND ARTHUR WILLIAMS

1872-1970, taigi išgyvenęs, be 2, viso 100 metų, nuo 1931 m. grafas, ang- lų filosofas ir matematikas, Cambridge universiteto profesorius, lordas, Nobe- lio laureatas, pacifistas ir apdovanotas ordinu už nuopelnus.

Žmogaus prigimtis mažai pasikeitė nuo to laiko, kai jis buvo laukinis.

Žmonijai kelias į laimingą ir geres- nią gyvenimą tik per bendradarbiavimą, o ne per varžytines ir lenktyniavimą kariniu ir kitokių nereikalingų jėgų ištekliams.

(Bus daugiau)

AUŠROS METAI

VLIKO METAI

CHICAGOJ IR APYLINKĖSE

PENKI METAI BE ALFONSO KAULAKIO

Prieš penkis metus (1978m. lapkričio 17 d.) Miami, Floridoje mirė spaustuvininkas ir visuomenės veikėjas ALFONSAS DOMININKAS KAULAKIS, sulaukęs 80 metų amžiaus. Po visuomenės atsisveikinimų Miami, Floridoje ir Chicagoje, palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse - šeimos mauzoliejuje.

Apie gilią atminties Alfonsą Kaulakį plačiai buvo aprašyta "Sandaros" nr. 11, 1978 m.

* * *

Jis Amerikoje pradžioje gyveno vienerius metus Philadelphijoje, vėliau - 33 metus Chicagoje ir 31 metus Miami, Fla. Tame tarpe vienus metus buvo sugrįžęs į Nepriklausomą Lietuvą.

Chicagoje daugiau kaip 30 metų dirbo spaudos darbu, veikė visose pagrindinėse organizacijose: Ūkininkų draugijoje, Filiečių Klube. Lietuvos Vyčiuose, SLA 36 kuopoje. Sandaroje buvo Balfo apy. pirmininku, dirbo Alte. Ypač reikia vertinti jo techniškus spaustuvininko sugebėjimus, leidžiant laikraščius ir kt.

A. D. Kaulakis gimė 1898 m. gegužės 28 d. Lietuvoje, Kretingos apy., Endriajavo vls. Sausių km.

Jam mirus, pasiliko žmona Ona (Benišūnaitė), brolis Adolfas ir broliene Stella (Chicagoje), sūnėnas dr. Juozas Gudauskas su žmona Giedre ir šeima (Santa Monica, Calif.), pusbroliis Zigmąs Kaulakis su šeima ir broliene Magdaleona su šeima (Miami, Fla.) ir kiti giminės Amerikoje. Lietuvoje liko brolis Petras Nevardauskas su šeima.

ALFONSAS D. KAULAKIS
Amerikoje (Chicagoje)
kūrimosi pradžioje.

LIETUVIŲ TEISĖMS GINTI KOMITETO POSĖDIS

CHICAGO, IL. Lietuvių Teisėms Ginti komiteto posėdyje, įvykusiame 1983 m. lapkričio 5 d., Chicagoje, dalyvavo ALTO atstovai - dr. V. Šimaitis ir G. J. Lazauskas, - JAV LB atstovai dr. Viktoras Stankus (pirmininkas) ir Danguolė Valentinaitytė, VLKO atstovai Vyt. Jokūbaitis ir Algis Regis. Apžvelgti organizaciniai reikalai.

Tą pačią dieną įvyko ir Lietuvių Teisėms ginti Fondo tarybos (direktorių) posėdis. Pasitraukus prof. dr. Jonui Račkauskui iš LTG Fondo valdybos, LTG Fondo Valdybos pirmininku išrinktas Algis Modestas ir valdybos nariu priimtas Modestas Jakaitis.

Prof. dr. J. Račkauskas ir toliau vadovauja svarbiam centralizuotam vienetui - tyrimų centrui, kur telkiama visa reikalinga informacija, dokumentinė, istorinė medžiaga ir kt.

ST. CASIMIR MEMORIALS, INC.

3914 WEST 111th STREET
CHICAGO, ILL 60655

We have the largest selection of monuments in the City.

SENIAUSIA LIETUVIŲ PAMINKLŲ BENDROVĖ IR DIRBTUVĖ.

Didžiausias pasirinkimas. Pagal užsakymą Lietuvių Tautinėse Kapinėse pastatė didžiulį steigėjams paminklą ir daug kitų. Savininkai Wm. Nelsonas, Jr. ir Lilian F. Dulys. Vienas blokas nuo Liet. šv. Kazimiero kapinių. Telefonas - 233 - 6335.

MR. ANTHONY'S BANQUET HALL

Savininkai - Petras ir Rita Dūdos, Sandaros skaitytojai ir rėmėjai

Ruošdami kuria nors progą pokylį ar vakarienę, prašau turėti galvoje MR. ANTHONY jaukias ir gražias sales, esančias 7348 W. Irving Park Road, Norridge, Ill. Tel. 453-2106, kur tikrai rasite malonų patarnavimą ir puikų, pagal jūsų pasirinkimą, maistą prieinamomis kainomis.

Apdraudų Agentūra

Tel.: 778-2233

Bell Realty & Bace Ins. Agency

Juozas Bacevičius
VALANDOS

Kasdien 9 - 8 val. vakaro
Sėkmadieniais uždaryta

6529 So. Kedzie Ave.

- Chicago, Ill. 60629

SOPHIE BARGUS RADIO ŠEIMOS PROGRAMOS

ALDONA ir dukra SOFIJA DAUKAI

IŠ WOPA 1490 KIL. AM

Lietuvių kalba:

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 8:30 iki 9:30 val. ryto.

7159 South Maplewood Avenue

Telefonas 778 - 1543

CHICAGO, ILLINOIS 60629

ŠIMAITIS REALTY

INSURANCE • INCOME TAX • NOTARY PUBLIC

2951 W. 63rd Street

Office - 436-7878

Res. 839 - 5568

CHICAGO, Illinois 60629

VLADAS ŠIMAITIS, J. D.

Registered Broker

JAV R. Lietuvių Bendruomenės tarybos suvažiavimas

JAV R. LB-nės Tarybos Prezidiumas š. m. gruodžio mėn. 10 d. (šeštadienį) Lietuvių Tautiniuose Namuose, 6422 South Kedzie Ave., Chicago, Ill., šaukia Tarybos narių ir atstovų metinį suvažiavimą.

Po suvažiavimo, 7 val. vakare toje pačioje salėje įvyks tradicinė Kūčių vakarienė. Kūčių vakarienės programa: tradicinių valgių vakarienė, kalėdinės giesmės - atliks sol. Aldona Buntaitė, akompanuoja Nijolė

Kupstaitė; Tautos laisvės kovotojų prisiminimas - pagerbimas.

Kūčių vakarienei stalus rezervuoti šiais tel. 434-4645, 434-3713, 863-5135 (Cicero), 523-0148 (Brighton Park).

Visa lietuviška visuomenė kaip suvažiavime, taip ir Kūčių vakarieneje kviečiama gausiai dalyvauti.

A. Repšienė,
Tarybos prezidiumo sekretorė

VYČIŲ KŪČIOS

Lietuvos Vyčių 70-ties metų tradicines Kūčias rengia Vyčiai senjorai, sekmadienį, gruodžio 18 d., 2 val popiet, Vyčių salėje, 47-tos ir Campbell Ave.

Vyčiai kasmet savo Kūčių minėjimuose prisimena Lietuvą ir lietuviškus papročius. Šiame Kūčių pobūvy pradžioje trumpai prisiminsime Kazimierą Petrušienę, lietuvių patriotę, mūsų brangią mylimą ir nepamirštamą Vyčių organizacijos garbės narę, kuri nebesulaukė Kūčių. Kelios savaitės kaip ji nebe su mumis. Ji visuomet padėdavo suruošti Kūčias.

Vaišės bus, pagal lietuviškus papročius, iš dvylikos rūšių valgių ir karštųjų kaldūnų su varške. Taip pat pakviesiti garbingi svečiai ir viešnios.

Vaišės prasidės plotkelių laužymu. Programą išpildys "Dainuojančios Zematės". Kūčių vakaro vedėju bus Chicago ir Vakarų valstijų apygardos pirmininkas solistas Algirdas Brazis.

Visi kviečiami atsilankyti. Skambinti Vyčių salei 947 - 9495, arba Raudienei 376 - 4216, arba Gabalienei - 778 - 1036.

AUKOS "SANDAROS" SPAUDOS FONDUI

- \$ 100 - Alena Devenienė-Grigaitienė, Santa Monica, CA
- \$ 30 - Vyt. Didž. Šaulių Rinktinė, Chgo.
- \$ 30 - Mrs. Galina Leonas, Bradford, N. H.
- \$ 25 - Mrs. A. Kaulakis, Miami FL (Vyro Alfonso D. Kaulakio atminimui)
- \$ 20 - Oswald R. Thiel, Burbank, IL
- \$ 20 - K. Čiurinskas, Saint John, Ind.
- \$ 20 - A. Petrakis, Willow Springs, IL
- \$ 20 - Venecuelos Lietuvių D-ja, Chgo.
- \$ 20 - A. Sukauskas, Detroit, MI
- \$ 15 - Vilniaus Krašto Lietuvių S-gos Chicago skyrius
- \$ 15 - SLA 6 apskr. valdyba, Chicago
- \$ 15 - Dr. J. Briedis, Lemont, IL
- \$ 15 - Paul P. Zallys, Chgo, IL
- \$ 15 - Peter Mazinas, Chgo, IL
- \$ 15 - Mrs. A. Maceyunas, Shenandoah, P
- \$ 10 - Mrs. K. E. Gausas, Chgo, IL
- \$ 10 - Josephine Jusas, Clearwater, FL
- \$ 10 - Maria Lengvinas, Union Pier
- \$ 10 - John Kulens, Chgo, IL

ROBERT J. ZAPOLIS

Attorney at Law

3208 W. 95th Street, Evergreen Pk. IL
Phone. 423 - 8330

Member Sandara Lodge 77.
Kreiptis lietuviškai arba angliškai.

Didžiausias Kailių Pasirinkimas!

PAS VIENINTELĮ LIETUVIŲ KAILININKA, CHICAGOJE

Įstaigos: 263-5826
Namų: 677-8489

NORMANĄ BURŠTEINĄ
185 No. Wabash Avenue
second floor
Chicago, IL 60601

Kas skaito, rašo -
SANDARA
išsirašo

"SANDARA" YRA GERIAUSIA
KALĖDINĖ DOVANA

Bedford INN

COCKTAILS DRAFT BEER
5758 W. 65th St. (65th & MENARD)

RESTAURANT & LOUNGE

Food Service Hours Mon: to Thurs. 11-8 Fri & Sat to 10 p.m. Open Sat. at 4 p.m.
• Fresh Oysters & Clams • Sandwiches, Steak, Lobster • Fresh Seafood Specialties • Happy Hour 4 to 6 Mon. to Fri.
ORDERS TO GO AVAILABLE 582-3510

Sav. Denny Simenas,
Sandaros 77 kp. narys.

BRIDGEPORT DELICATESSEN

3263 So. Halsted St., Chicagoje
Savininkas - Antanas Grigėnas

ŠVIEŽI, GERI PRODUKTAI
IR NEBRANGŪS
Viskas pagal jūsų lietuvišką skonį.

NAUJA LIETUVIŠKA RADIJO PROGRAMA

"LIETUVOS AIDAI"

Veda Kazė BRAZDŽIONYTĖ

KASDIEN nuo pirmadienio iki penktadienio
8:30 val. vakare

Visos laidos iš WCEV 1450 Kc BANGA

ST. PETERSBURGE: 12 val. 30 min.

WTIS 1110 AM BANGA.

Adresas: 2646 West 71-st St.

Chicago, Ill. 60629. Tel. 778-5374.

ENGLISH section

EDITOR
Antanas Adomenas
7151 South California
Chicago, Illinois 60629

Chicago, IL.

JONAS TALANDIS is a candidate on the Republican ticket for the office of Metropolitan Sanitary District Commissioner. The area of the MSD covers nearly all Cook County. Talandis has been developing a great deal of support from many sectors of the county and appears to be one of the front runners for formal party organization endorsement.

Theresa Jung

Produces book on crochet work

THERESA JUNG has been involved in needlecrafts since childhood. She began knitting, but found it was much easier to be creative with crochet. She especially enjoys creating crafts with items which are often discarded in the home.

She has won many prizes from popular craft magazine for her innovative and creative crochet patterns.

Meanwhile she enjoys sharing her craft ideas with everyone, teaching adults and children to enjoy creative crocheting to its fullest.

The book called "ORIGINAL GIFTS TO CROCHET FOR ANY OCCASION". Designed by Theresa Jung shows step-by-step how to create beautifully original gifts or items for the home which cannot be duplicated.

(\$ 6.75 postpaid for each copy ordered)

štelis atsakė, kad - "aš nešiu". Paukštė išskėtė savo kojas ir paukštuką paleido upėn. Ta paukštė grįžo į lizdą kitą paukštelį paimti. Ji taip pat paklausė tą pat. Ji buvo priversta ir antrą paukštelį nu-leisti upėn. Paukštė grįžo paimti paskutinį, trečią paukštelį, kurį vėl paklausė: "Kai tu užaugsi, o aš pasensiu, ar tu mane neši?" Trejysis paukštelis atsakė: "Ne, nenešiu". Paukštė paklausė - "Kodėl?" Paukštelis atsakė: "Kai aš užaugsiu, o tu pasensiu, aš savo vaikus nešiu!" Šį pavyzdį mes, senieji, galime pri-taikyti savo gyvenimui senatvėje. Mes, išauginome, išmokslinome savo vaikus, tikėdami, kad mes linksmi, ramiai už-baigsime šią žemės kelionę. Tačiau realiame gyvenime to nėra.

Adv. Charles P. Kal

IMUNOLOGIJA

Po penkioliktame šimtmetyje Europoje siautusias maro buvo pastebėta, kad tie, kurie persirgo ligą, antru kartu ją nesirgdavo. Tuo pagrindu, jauni vyrai, kurie buvo persirgę maru, buvo atleidžiami nuo karo tarnybos, ir buvo paskiriami tarnybai, kaip sanitarai. Tai buvo pirmos žinios apie kūno su-gėbėjimą išvystyti atsparumą - imunitetą - ligai.

Anglas Edvardas Dženeris (Edward Jenner) 1796 m. pradėjo moksliskus bandymus su karvės skysčiais. Jis pastebėjo, kad melžėjos, kurios dirba su tymais sergančiomis karvėmis retai pačios serga tymų liga. Jis ištyrė tymais sergančios karvės kraują ir tuo preparatu paskiepijo aštuonių metų berniuką. Berniukas įgijo atsparumą tymams.

Devynioliktame šimtmetyje pagarsėjęs šveicaras Luisas Pasteras (Louis Pasteur) išvystė skiepus vištų cholera ir pasiutimo ligai, ir atrado bakterijas. Šis atradimas paskatino jį paskelbti, kad ligas sukelia bakterijos. 1890 m. du vokiečiai chemikai rado kraujuje proteino molekules, kurios atrodė yra atsakingos už imuniteto išvystymą.

THE LITHUANIANS page 16 LITHUANIAN CHRONICLES

BY ANTHONY D. YUKNIS

When Lithuania declared her independence after World War II, followed by Estonia and Latvia, little was known about the Baltic States. The Latvians and Lithuanians spoke the Baltic language which is distinct from the Germanic and Slavic. Their spoken dialects are closest to Sanscrit than other European tongue. The Estonian language is related to the Finish.

Archaeological excavations produced evidence that the lands of the Letts - Lithuanians were occupied in the Mesolithic Age (1000 B.C.). The distinct Balt language is believed to have been born about 200 A.D.

During the Bronze Age (1500 B.C.) the northern area was inhabited by the Ests and Liv (Finns). South of them were the Latvians, Lithuanians and Prussians. The latter language was eradicated by the Teutons. These members of the East Baltic Race established themselves in their homeland by the 6th century.

In the 13th century the Balts were attacked by the Teutonic March to the East and by the Slavic March to the West. The Grand Duke Mindaugas (alias Mindog) emerged as the supreme ruler of the Grand Duchy of Lithuania (Lietuva) to defend it from the attackers. Mindaugas defeated the Teutons, in 1236, in the first battle against the invaders. He became a Christian and was crowned king in 1253. After that Lithuania expanded to the east and south.

Gediminas (1316-1341) repelled the Teutons and conquered White Russia and Western Ukraine (Volhynia). His son Algirdas defeated the Golden Horde tatars, in 1362, gaining possession of Western Ukraine (Volhynia), Eastern Podolia and the banks of Dniester and Dnieper Rivers leading to the Black Sea. While the Tatars enslaved most of Russian principalities Lithuania became the defensive wall to their march to the

West. It was her princes that were often credited with being the saviors of Western Europe from the Tatar yoke. It is no wonder that European royalty often called them Kings.

Grand Duke Jogaila (1377-1381) was offered Poland's crown by the Polish nobles. He married Queen Jadwiga and was crowned King of Poland in 1386. Jadwiga soon died without leaving an heir. Therefore Jogaila (Jagiello) married a Lithuanian duchess, Sophie Alse-naitis, who blessed him with two sons (Ladislas and Casimir). His grandson, Casimir became a saint.

Vytautas the Great (Vitold) was Lithuania's most astute ruler (1392 - 1430), who expanded his realms eastward to Moscow and to the Don River. The Grand Duchy ruled 350,000 square miles of lands which are now occupied by 56 million peoples. Vytautas invited artisans, priests, monks and artists to his realms to promote civilization. Lithuania embraced Christianity in 1387.

When the Teutonic Knights continued to ravage Lithuanian and Polish lands the biggest battle of the Middle Ages was in the making. The Teutons former pupil, Vytautas, made battle plans. His cousin Jogaila, now the King of Poland, joined in. Their armies, along with allies, smashed the Teutons in the Battle of Tannenberg in 1410. They lost their aggressive power for that century.

With the passing of Vytautas the Grand Dukes were less formidable while the Russias grew in power. This caused Lithuania to form a confederation (the Union of Lublin, 1569). It was agreed that the Grand Dukes of Lithuania should be elected as the kings of Poland. However, they retained separate governments with separate armies, treasury, seals, coins, flags and citizenship. Only in dealing with other nations they were one.

(To be continued)

Sekančių trisdešimties metų bėgyje Nobelio premijos laureatas Karolis Landšteineris (Karl Landsteiner) izoliavo visą eilę įvairių proteino molekulių, kurių kiekviena kovojo su tam tikra liga. Šis atradimas paaiškino, kodėl įvairių kraujo rūšių žmonės nepakelia ne savo tipo kraujo.

Išskyrus įvairių serumų skiepi išvystymą, nei imunologijos, nei alozijos tyrinėjimams iki 1943 m. nebuvo skiriama daug dėmesio. Vienas iš žymiausių šių dienų Amerikos imunologų yra Robertas Gudas (Robert Good), kuris 1943 m. dirbo tyrinėdamas dabar pagarsėjusį herpo (herpes) virusą. Kiti garsūs imunologai buvo arba yra: Fredas Kolučas (Fred Kolouch) - Makas Makartis (Mac Mc Carty), Henris Kunkelis (Henry Kunkel), Džeris Edelmanas (Gerry Edelman), Luisas Tomas (Lewis Thomas), Brusas Glikas (Bruce Glick).

Kai 1943 m. JAV buvo vos 30 imunologijos specialistų, tai 1980 m. jų buvo virš 2500!

Sovietų "išradingumas"...

Šią vasarą Kalifornijos pajūryje iškylaujantys skautai rado jūros išmestą priedais su "CCCP" raidėmis. Laivyno tyrinėjimui parodė, kad tai buvo Sovietų aparatas povandeniniams laivams sekti. Viena aparato dalis pasirodė esanti amerikoniškos puslaidininkių bendrovės dalies kopija. Ši kopija buvo taip tiksliai pagaminta, kad ją pakeitus originalia dalimi, sovietų aparatas puikiai veikė. Amerikiečių bendrovė tvirtina, kad ji jokių dalių Sovietų Sąjungai ir Varšuvos pakto valstybėms niekad nepardavė.

Kongreso tyrinėjimais parodė, kad Sovietai skaičiavimo mašinų gamyboje naudoja apie 30 nuošimčių dalių, kurios yra tikslios amerikiečių dalių kopijos.

STIPENDIJOS STUDENTAMS

Kiekviena išsivysčiusi ir pajėgi valstybė stengiasi sudaryti sąlygas užsieniečiams studijuoti jos universitetuose. JAV užsieniečių studijas administruoja per informacijos agentūrą, tą pačią, kuri prižiūri ir Amerikos balso radio programas. Stipendijų sąmatos užsienio studentams 1984 metams yra 40% mažesnės, nei buvo 1965 metais. Sovietų Sąjunga, priešingai JAV, savo sąmatas šioms tikslams nuolat didina. Pavyzdžiui, 1980-1981 metais JAV išlaikė 854 studentus iš Pietų Amerikos, o SSRS - 9135! Panašūs santykiai yra studentams iš Afrikos ir kitų mažiau išsivysčiusių valstybių.

NAUJA NEW YORKO ALTO VALDYBA

New Yorko ALTO susirinkime spalio 6 d. Kultūros židinyje dalyvavo New Yorke ALTA sudarančių organizacijų 14 atstovų. Pirmininkavo Alfonsas Marcelynas.

Sekantiems metams išrinkta valdyba.

Pirmininku - Algis Sperauskas, vicepirmininkais - Alfonsas Marcelynas ir Jonas Klasčius, sekretorium - Apolinaras Vebeliūnas, išdininku - Petras Ažuolas, finansų sekretorium - Vacys Steponis, išdo globėjomis - Malvina Klivečkienė ir Bronė Spūdienė.

Sekančiam terminui pirmininku vienbalsiai išrinktas tautinės srovės atstovas Algis Sperauskas, jaunosios kartos veikėjas. Dauguma kitų vieni ilgiau, kiti trumpiau jau valdybose yra buvę.

1984 m. vasario 16-osios minėjimas nutarta suruošti vasario 19 d.

ALTO metiniam suvažiavime Chicagoje dalyvavo Bronė Spūdienė.

ATKARPA Sandaros prenumeratos pratęsimui

Siųsti šiuo adresu: SANDARA, 840 West 33 rd Street, Chicago, Ill, 60608

Siunčiu SANDAROS METINĘ PRENUMERATĄ..... 10 dol.

Siunčiu auką SANDAROS SPAUDOS FONDUI..... dol. Iš viso..... dol.

MANO PAVARDĖ.....

ADRESAS:.....

Inž. Liūto Griniaus kalba

VLIKO seime

(Atkelta iš pusl. 1)

II

Prie "didžiųjų" klausimų reikia priskirti mūsų laisvės bylos gynimo strategijos klausimus. Suminėsiu keletą pavyzdžių:

• Lietuvos laisvės klausimas yra intymiai surištas su Rusijos imperijos ateitimi. Ar mes galime ir ar mes norime pasauliui skelbti, kad dabartinė Rusija yra tolygi pereinamajam šimtmečiui sujungtai Prūsijai? Kol Rusija nebus suskaldyta į gal keturiasdešimt ar penkiasdešimt nepriklausomų valstybių, tol pasaulis drebės prieš ją. Ar pasaulis yra pasiruošęs tokia mintį priimti?

• Beveik visame pasaulyje esame susiblokavę su latviai ir estais, ir dažnai mes esame jau žinomi ne tiek lietuvių, kiek vienu Pabaltiečių vardu. Ar tai yra Lietuvai naudinga? Ar nebūsimė padarę didelę klaidą pamiršdami, kad Lietuva yra kitokioje geografinėje ir istorinėje padėtyje, nei Latvija ir Estija? Ką mes esame padarę savo santykiams spręsti su pietiniais ir vakariniais kaimynais?

• Daugėjant rusų pabėgėliams, laisvajame pasaulyje atsiranda nauji tarptautiniai sąjūdžiai, į kuriuos yra kviečiami ir lietuviai. Laikas pagalvoti, kur ir su kuo mes galime bendradarbiauti.

Viena sąlyga, kurios mes turėtume laikytis, yra, kad lietuviai jungtųsi tik prie tų, kurie pripažįsta Lietuvos teisę būti atskira ir nepriklausoma valstybe su tarptautinėse sutartyse pripažintomis Lietuvos sienomis. Šį klausimą reikia mums plačiau apsvarstyti ir tvirtai formuluoti.

• Ar tikslu ieškoti Lietuvos okupacijos bylos sprendimo Jungtinių Tautų Organizacijos forume? Kokie pavojai yra surišti su šiuo žingsniu, kokią naudą mūsų bylai tai atneš? Ar mes esame pasiruošę ir parengę dirvą savo klausimo kėlimui Jungtinėse tautose?

Be abejo, panašių strateginių klausimų galima daugiau rasti. Mums reikia juos ne tik išspręsti, bet yra svarbu nustatyti ir jų pirmumo seką, nes visko iš karto apspręsti nepajėgiam. "Mažųjų" darbų tarpe yra eilė reikalų, kurie vykdytini. Iš arčiau į juos pažiūrėjus nėra sunku pamatyti, kad jie, nors ir nebūdami "strateginiai", yra reikalingi ne mažų pastangų ir lėšų. Čia taip pat verta įvardinti keletą pavyzdžių:

• Beveik kas dieną mūsų broliai ir seserys susiduria su rusų ir parsidavėlių lietuvių vykdomais persekiojimais, sekimais, įskundimais, įkalinimais. Lietuvos pagrindžio spaudoje yra apstu žinių apie rusų okupacinio aparato vykdomus nusikaltimus prieš tautą ir prieš žmones. Reikėtų tokių nusikaltėlių žygdarbius ir juos vykdančių pavardes sekėti. Reikėtų juos skelbti ir spaudoje, ir per radiją į Lietuvą, idant nusikaltėliai žinotų, kad jų darbai nepraeina nepastebėti ir gali sulaukti teisėto atpildo. Gal tai juos kiek sulaikytų nuo per didelio galios rodymo, gal tai atgrasytų kitus nuo per didelio paslaugumo okupantui.

• Jau 1947 metų rugsėjo 17 VLIKAS pajėgė paruošti ir įteikti memorandumą Jungtinių Tautų Organizacijai, kuris buvo pasirašytas dešimties komunistų pavergtų tautų atstovybių išėivijoje.

Laisvosios Europos Komiteto gyvavimo laiku lietuviai dalyvavo Filadelfijos komunistų pavergtų tautų suvažiavime, kuriame buvo priimta "vidurio ir rytų Europos siekimų ir principų deklaracija" 1951 metų vasario mėnesio 11 dieną. Tos pačios tautos dalyvavo Viliamsburgo, Virginijos "Naujos žmogaus teisių deklaracijos" priėmimo 1952 metų birželio mėnesio 12 dieną.

As primenu šiuos istorinius įvykius, nes jie rodo bendradarbiavimą su kitomis tautomis. Jie neturėtų būti pripuolami, bet planuoti ir formuluoti tarptautinės strategijos plotmėje. Reikia apspręsti, kur lietuviams paranku dalyvauti, ko reikia šioje plotmėje siekti, kiek pastangų ir lėšų mes galime šiems reikalams skirti. Tai nėra klausimas, ar VLIKAS turi tam skirti dėmesį, bet yra klausimas, kiek ir kokiomis sąlygomis reikia jį skirti.

• VLIKO pagrindu yra žinios, Lietuvai liečianti medžiaga, archyvai, spaudos ir įvykių sekimas ir mokėjimas šią medžiagą interpretuoti. Dalis šio reikalingo dėmesio telpa ELTOS rėmuose, dalis yra tiesioginis VLIKO rūpestis, dar kita dalis yra reikalinga studijoms, rimtesnės medžiagos šaltinių ruošimui.

Šie reikalai neišsipildo patys. Juos reikia sekti, rūšiuoti, klasifikuoti, papildyti. Kas dieną pasirodo nauja medžiaga, knygos, žurnalai, vyriausybės pareiškimai. VLIKAS ir ELTA neturi aparato šiai medžiagai sekti. Pati medžiaga yra brangi ir jai kaupti reikia ir vietos, ir darbo jėgos įvairiuose pasaulio miestuose. Tam reikia didelės talkos.

• Archyvai. Jų daug. Daugelis yra išblaškyti įvairiose Europos ir Jungtinių Amerikos Valstijų vietose. Juos yra būtina konsoliduoti, sutvarkyti ir mikrofilmuoti. Tik taip sutvarkyta medžiaga bus prieinama naujos Lietuvos politinės bylos gynimo jėgoms. Tai yra labai svarbus uždavinys, kurio negalima atidėti.

• Jau 1976 metais VLIKO valdyba aptarė reikalą paruošti informacinį leidinį anglų kalba apie Lietuvą. Atsirado ir apmokamas autorius darbui vykdyti. Ir jam buvo sumokėta. Deja, iki šiol jokių rezultatų nesulaukta.

Išsamus ir gerai dokumentuotas politiško - geografinio - istorinio - ekonominio veikalo paruošimas yra labai reikalingas. Toks veikalas turėtų tiktai įteikimui vyriausybės užsienio reikalų ministerijoms, jis turėtų tiktai persiuntimui vyriausybės atstovybėms, ypač komunistiniuose kraštuose.

Ką mes galėtume daryti, kad tai būtų įvykdyta?

• 1953 - 1954 metais vyko JAV Kersteno komiteto apklausinėjimai. Buvo surinkta ir atspausdinti kalnai medžiagos. Ji bus reikalinga ateityje. Reikia pastangų ir lėšų jai surinkti ir išsaugoti.

III

Tikiuos, kad ši trumpa peržvalga ras savo išvadas šio seimo dalyvių tarpe. Aš norėjau parodyti, kad VLIKAS per eilę metų rūpinosi ir tebesirūpina savo pareigomis. Norėjau parodyti, kad VLIKAS gali būti lankstus ir kad jo struktūra nedraudžia plėsti talkininkų ir dalyvių sambūrį. Nurodydamas "didėlius" ir "mažus" rūpesčius, manau, įrodžiau, kad yra ribos, kurios VLIKUI neleidžia visko atlikti. Tai yra ne dėl nenoro, bet todėl, kad yra ribotos skaičius dirbančių ir yra labai ribotos lėšos darbams vykdyti. Trumpa peržvalga rodo, kad yra daug darbų, kuriuos būtų įmanoma vystyti įvairiose vietose kuriamų komisijų talkos pagrindais. Reikia tik norinčių šiam darbui padėti, reikia sugebančių dirbti ir VLIKO valdybos dėmesio atsirasiančių talkininkų būreliui!

Pabaigai noriu priminti pirmojo nacių okupacijos metų VLIKO pirminko žodžius, pasakytus pirmos dešimtės

metų sukakties proga 1954 metais. Palginkime padėti tuomet su padėtim dabar:

"Kai dabar, kalbant apie reikalą VLIKĄ reorganizuoti, kai kurių grupių

TEVAS, SŪNUS IR ŠVENTOJI DVASIA

Mes skaitome, kad Dievas siuntė savo Viengimi Sūnų į pasaulį; bet delto nereikia manyti, kad Jis atėjo Jo verčiamas, arba bijodamas pasirodyti nepaklusniu savo Tėvo įsakymui. Klausydami apaštalo aiškinimą mes aiškiai suprantame tą dalyką. Jo pasakytą, kad Mesijas paliko savo garbę, kokią Jis turėjo su savo Tėvu pirm pasaulio atsiradimo, ir pats pažemino save, prisiimdamas žmogaus išvaizdą ir paskui pasižventė net iki mirties. Visa tai Jis darė delei džiaugsmo, kokį Tėvas buvo pastatęs ties Juo. Logosui statytasis džiaugsmas buvo toks:

(1) Kad taip darydamas Jis galėtų įvykdyti dangiškojo Tėvo maloninguosius tikslus.

(2) Kad tuo Jis išgelbėtų žmoniją iš nuodėmės ir mirties, į kurią visi buvo paskandinti tėvo Adomo nepaklusnumu.

(3) Be to Jam dar buvo siūloma garbė ir šlovė Mesijinės Karalystės, per kurią bus išgelbėta ir palaiminta visa žmonija.

(4) Jam buvo pažadėta ypatinga sužadotinės klasės, kuri turėjo būti surinkta iš atpirktosios žmonijos tarpo. Ta klasė yra Jam panaši iš tikimumu Dievui ir teisybei, ir iš tikimumu net iki mirties. Todėl šitie bus išaukštinti su Juo Pirmame Prisikėlime ir permainyti nuo žemiško laipsnio į dangišką, daug aukščiau už kunigaikštystes ir valdžias ir už kiekvieną daiktą, kuris vadinamas koku nors vardu.

Adresas: Joe Gramontas
5421 So. Mozart St.
Chicago, Ill. 60632

Kurie įdomaujatės, prašome parašyti atvirlaiškį, gausite dovanų įvairių knygų - knygelę.

siūloma padaryti VLIKĄ tik mūsų lietuviškos emigracijos organu, tokia emigracijoje nebūtų sunku įžiūrėti norą likviduoti patį VLIKĄ. Kokie sumetimai diktuoja panašius pasiūlymus?"

Matydamas sunkumus profesorius Steponas Kairys rado reikalą pabrėžti sekančius tris būtinus dalykus:

1. VLIKAS turi būti bet kurio atveju išlaikytas,
2. Turi būti išlaikytas VLIKO pobūdis - būti vakaruose kovojančios tautos siekimų eksponentu,

3. VLIKĄ sustiprinti ir jam patikinti kiek galima patogesnes veikimo sąlygas reikia nedelsiant." (Prof. J. Kaminskas, "Nepriklausoma Lietuva", Montreal, P.O. 1954, II, 10.)

Praėjo veiktis trisdešimt metų nuo šių žodžių, o VLIKAS ir šiandien tebekovoja su tomis pačiomis problemomis, šiandieninio seimo tikslas turėtų būti į tas problemas įžvelgti ir pamėginti rasti kokias nors išeitis.

BALTIC BAKERY

Chicago, Illinois
4627 SOUTH HERMITAGE AVE
Tel. LA 3-1510

Chicago, Illinois
2616 WEST 69th STREET
Savininkas JUOZAS ANKUS
Tel. 737-6784

KASA Lietuvių Federalinė Kredito Unija

susijungusi su
Lietuvių Fondo Federaliniu Kredito Kooperatyvu

Aktyvai virš 16 milijonų dol.

Moka:

Kasos vaianos:		9% už taupomąsias sąskaitas
MARQUETTE PARKE: 2422 W. Marquette Rd. Chicago, IL. 60629 Telef. 737 - 2110	Pirm. 2:00 - 6:00 Treč. 2:00 - 6:00 Šešt. 10:00 - 12:00	9.43% už 90 dienų indėlius 10% už 6 mėn. indėlius 10.5% už 1 metų indėlius 11% už 3 metų indėlius
CICERO: 1445 So. 50th Ave. Cicero, IL. 60650 Telef. 656 - 2201	Antr. 3:00 - 6:00 Ketv. 3:00 - 6:00 Šešt. 10:00 - 12:00	Skolina tik savo nariams geresnėmis sąlygomis ir žemesniais nušimčiais negu bankai ar kitos finansinės institucijos. Paskolos nuo 12.5%

Kiekviena sąskaita apdrausta Federalinės valdžios iki \$100,000.00

Laidotuvių Direktorai

MAŽEIKI-EVANS

Laidojame iš
2424 W. 69th Street

737-8600

PETKUS

TEVAS IR SŪNUS

Laidotuvių Direktorai

MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street
Telef.: Grovehill 6-2345-6

1410 South 50th Avenue, Cicero
Telef.: Townhall 3-2108-9

TRYS MODERNIŠKOS KOPLYČIOS

Aikštė Automobiliams Statyti

Nuo
1914 Metų

Midland Savings aptar naują taupymo ir namų paskolų reikalais visas mūsų apylinkes. Dėkojame Jums už mums parodytą pasitikėjimą

Mes norėtum būti Jums naudingi ir ateityje

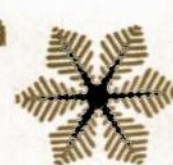
MIDLAND SAVINGS

& LOAN ASSOCIATION
4040 Archer Avenue
Chicago, Illinois 60632
Phone 254 4470

Ir 8929 So. Harlem Ave.,
Bridgeview, Illinois 60455
Phone 598-9400

2657 W. 69th St. Chgo., Ill. 60629 • Phone 925-7400

Sąskaitos
apdraustos
iki
\$ 100,000

PASSBOOK SAVINGS...
the best way to save regularly!

5 1/2%
Paid and Compounded Quarterly
OUR SAVINGS CERTIFICATES 8%
EARN UP TO

see us for
HOME financing.
AT OUR LOW RATES
WITH REPAYMENT TO FIT YOUR INCOME

INSURED

Mutual Federal Savings and Loan

2212 WEST CERMAK ROAD CHICAGO, ILLINOIS 60608

PETER KAZANAUSKAS, President Phone: Virginia 7-7747

HOURS: Mon. - Tue. Fri. 9-4 Thur. 9-8 Sat. 9-1

SERVING CHICAGO AND SUBURBS SINCE 1905